

ESG-ОРІЄНТОВАНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА ОСНОВІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Дмитрієва О. І., д.е.н., професор

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням уваги до принципів сталого розвитку, відповідального управління та довгострокової економічної стійкості. У цих умовах концепція ESG (Environmental, Social, Governance) поступово трансформується з добровільного стандарту корпоративної відповідальності у важливий інструмент стратегічного управління підприємствами, що впливає на інвестиційні рішення, конкурентоспроможність бізнесу та формування економічної політики держав. Застосування ESG-підходів сприяє підвищенню ефективності управління ризиками у підприємницькому секторі та забезпечує досягнення балансу між економічними результатами діяльності, соціальною відповідальністю і екологічною безпекою. У цьому контексті механізми державно-приватного партнерства можуть розглядатися як практичний інструмент і допоміжний засіб, що забезпечує більш ефективну взаємодію держави та бізнесу під час реалізації інфраструктурних і транспортних проєктів. Саме тому інтеграція ESG-принципів у практику розвитку підприємництва дедалі частіше розглядається як одна з ключових передумов формування стійких економічних систем.

В умовах післявоєнного відновлення України модернізація транспортної інфраструктури набуває стратегічного значення, оскільки забезпечує відновлення логістичних ланцюгів, функціонування національної економіки та інтеграцію держави до європейського транспортного простору.

Для України зазначена проблематика набуває особливої актуальності в умовах масштабних соціально-економічних трансформацій, спричинених війною. Руйнування виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури, скорочення інвестиційної активності, порушення логістичних ланцюгів і зростання макроекономічних ризиків створюють суттєві виклики для функціонування підприємницького сектору. Водночас саме підприємницький сектор відіграє ключову роль у формуванні нових точок економічного зростання, відновленні зайнятості та розвитку інноваційного потенціалу держави. У цьому процесі механізми державно-приватного партнерства доцільно розглядати як інструмент і допоміжний засіб, що сприяє більш ефективному поєднанню ресурсів держави та бізнесу під час реалізації стратегічно важливих інфраструктурних проєктів. У контексті післявоєнного

відновлення економіки України постає потреба у формуванні таких управлінських і інституційних механізмів, які б одночасно сприяли мобілізації інвестиційних ресурсів, забезпечували підвищення економічної стійкості підприємств та відповідали сучасним вимогам сталого розвитку.

Одним із перспективних інструментів реалізації цих завдань виступає державно-приватне партнерство, яке дозволяє поєднати ресурси держави та бізнесу для реалізації стратегічно важливих проєктів розвитку. Світова практика свідчить, що ефективно організовані механізми державно-приватного партнерства здатні забезпечувати реалізацію масштабних інфраструктурних проєктів, сприяти модернізації виробничих систем та підвищувати інвестиційну привабливість економіки. В умовах післявоєнної реконструкції саме такі форми співпраці можуть стати важливим фактором прискорення структурної модернізації економіки України. Разом з тим традиційні моделі державно-приватного партнерства потребують переосмислення з урахуванням нових глобальних вимог до сталості економічного розвитку, прозорості управління та соціальної відповідальності бізнесу.

У цьому контексті інтеграція ESG-підходів із використанням механізмів державно-приватного партнерства відкриває додаткові можливості для формування ефективної моделі розвитку підприємницького сектору. При цьому державно-приватне партнерство виступає насамперед як інструмент і допоміжний механізм організації взаємодії між державою та бізнесом, що сприяє більш результативній реалізації інфраструктурних і транспортних проєктів у межах післявоєнного відновлення економіки. Поєднання принципів сталого розвитку з інструментами інституційної взаємодії держави і бізнесу створює передумови для формування більш стійких економічних систем, підвищення рівня довіри з боку інвесторів та забезпечення довгострокового соціально-економічного ефекту від реалізації інвестиційних проєктів. Особливої ваги це набуває в умовах післявоєнного відновлення, коли необхідно не лише відновити зруйновані економічні зв'язки та виробничі потужності, але й закласти основу для формування нової, більш стійкої та конкурентоспроможної моделі економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує зростання уваги до інтеграції ESG-критеріїв у систему управління підприємствами та інвестиційними процесами. У науковій літературі ESG-підхід розглядається як важливий інструмент забезпечення довгострокової економічної стійкості, підвищення прозорості корпоративного управління та формування відповідального бізнес-середовища.

Одним із перших вітчизняних досліджень цієї проблематики є праця Д. В. Леус, у якій обґрунтовано доцільність врахування екологічних, соціальних і управлінських критеріїв у процесі портфельного інвестування [1]. Автор доводить, що використання ESG-показників сприяє зниженню інвестиційних ризиків і формуванню більш стабільних довгострокових інвестиційних стратегій.

Подальший розвиток цієї тематики представлено у дослідженні І. О. Макаренко, де розглянуто інкорпорацію ESG-критеріїв у діяльність компаній у контексті інвестиційного скринінгу [2]. Автор наголошує, що інтеграція ESG-факторів у процес оцінювання інвестиційної привабливості підприємств сприяє підвищенню рівня корпоративної відповідальності та ефективнішому управлінню нефінансовими ризиками.

В умовах сучасних трансформацій української економіки особливого значення набувають дослідження впровадження ESG-практик у період воєнних викликів. Зокрема, К. В. Середюк підкреслює, що навіть за умов воєнної нестабільності українські компанії поступово інтегрують принципи соціальної відповідальності, екологічної безпеки та прозорого управління у свою діяльність, що посилює їхню стійкість та адаптивність [3].

Вагомий внесок у розвиток теоретичних підходів до ESG-інвестування зробили зарубіжні дослідники Stella Kotsantonis, Chris Pinney та George Serafeim, які доводять, що інтеграція нефінансових показників у систему інвестиційного менеджменту дозволяє більш комплексно оцінювати довгострокові ризики та перспективи розвитку компаній [4]. Водночас С. Kauffman та М. Robinson акцентують увагу на необхідності обережного застосування ESG-метрик через відсутність уніфікованих стандартів їх оцінювання [5].

Отже, наукові дослідження підтверджують важливість інтеграції ESG-принципів у розвиток підприємств та інвестиційні процеси, проте питання їх застосування у межах державно-приватного партнерства як інструменту післявоєнного відновлення економіки України потребує подальшого наукового опрацювання.

Невирішені складові загальної проблеми. Попри зростання наукового інтересу до проблематики сталого розвитку, ESG-трансформації бізнесу та використання механізмів державно-приватного партнерства, у сучасних наукових дослідженнях залишається низка питань, які потребують подальшого теоретичного осмислення та практичного обґрунтування. Насамперед це стосується формування цілісної моделі інтеграції ESG-підходів у процеси розвитку транспортної інфраструктури, зокрема під час реалізації інфраструктурних та інвестиційних проєктів у сфері транспорту. У цьому процесі механізми державно-приватного партнерства доцільно розглядати як ефективний інструмент залучення фінансових і організаційних ресурсів, координації взаємодії між державою та бізнесом, а також підтримки реалізації стратегічно важливих напрямів розвитку. У більшості досліджень зазначені питання розглядаються фрагментарно: окремо аналізуються механізми державно-приватного партнерства, питання корпоративної соціальної відповідальності або ж екологічні аспекти розвитку економіки. Водночас недостатньо уваги приділяється комплексному поєднанню цих складових у контексті післявоєнного відновлення економіки України, коли особливо важливим стає формування нових інституційних підходів до управління інфраструктурними проєктами.

Крім того, потребують подальшого дослідження питання адаптації міжнародних ESG-практик до умов функціонування української економіки, зокрема з урахуванням специфіки транспортної галузі, обмеженості інвестиційних ресурсів та необхідності швидкої модернізації критично важливої інфраструктури. Недостатньо розробленими залишаються також методичні підходи до оцінювання ефективності ESG-орієнтованих проєктів державно-приватного партнерства та визначення їх впливу на економічну стійкість підприємницьких структур.

У зв'язку з цим актуальним науковим завданням є поглиблення теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо інтеграції ESG-принципів у розвиток підприємницьких структур на основі механізмів державно-приватного партнерства, що може стати важливим інструментом підвищення ефективності післявоєнної відбудови економіки України та забезпечення довгострокового сталого розвитку.

Формулювання цілей статі. Враховуючи сучасні виклики, пов'язані з необхідністю структурної модернізації економіки, підвищення її стійкості та активізації інвестиційних процесів, особливого значення набуває пошук ефективних механізмів поєднання державних інституційних можливостей і підприємницького потенціалу приватного сектору. У цьому контексті механізми державно-приватного партнерства можуть виступати важливою платформою для впровадження нових управлінських підходів, орієнтованих на принципи сталого розвитку та відповідального ведення бізнесу.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та подальший розвиток наукових підходів до інтеграції ESG-принципів у процеси розвитку підприємницького сектору та модернізації транспортної інфраструктури, при цьому механізми державно-приватного партнерства розглядаються як важливий інструмент і практичний допоміжний засіб координації взаємодії держави та бізнесу, спрямований на підвищення економічної стійкості та забезпечення ефективного післявоєнного відновлення економіки України. Реалізація поставленої мети передбачає комплексне осмислення взаємозв'язку між сучасними концепціями сталого розвитку, інституційними механізмами взаємодії держави і бізнесу та потребами трансформації національної економіки в умовах відбудови.

Досягнення цієї мети потребує послідовного вирішення низки взаємопов'язаних наукових завдань, які випливають із логіки дослідження та спрямовані на поглиблення теоретичних і прикладних аспектів зазначеної проблематики. Передусім виникає потреба уточнення економічної сутності ESG-підходів у контексті розвитку транспортної інфраструктури та інфраструктурних проєктів у сфері транспорту. Важливим етапом дослідження є також аналіз інституційних можливостей державно-приватного партнерства як механізму реалізації стратегічних проєктів розвитку, здатного забезпечити ефективне поєднання ресурсів держави та приватного сектору. Окремої уваги потребує обґрунтування напрямів інтеграції ESG-критеріїв у систему реалізації

партнерських проєктів, що дозволить підвищити їх інвестиційну привабливість, прозорість управління та соціально-економічну результативність.

Водночас важливим завданням дослідження є формування концептуального бачення взаємодії ESG-підходів і механізмів державно-приватного партнерства у контексті післявоєнного відновлення економіки України. Йдеться не лише про адаптацію існуючих міжнародних практик, але й про розроблення науково обґрунтованих підходів до формування нової моделі розвитку підприємницьких структур, яка б відповідала сучасним вимогам сталості, інноваційності та економічної безпеки. Такий підхід дозволяє розглядати інтеграцію ESG-принципів у партнерські моделі взаємодії держави і бізнесу як важливий інструмент формування більш ефективної системи економічного управління, здатної забезпечити відновлення та подальший розвиток національної економіки на якісно нових засадах.

Таким чином, визначена мета та сформульовані завдання дослідження створюють методологічне підґрунтя для подальшого аналізу ESG-орієнтованого розвитку транспортної інфраструктури та ролі державно-приватного партнерства у реалізації транспортних інфраструктурних проєктів, аналізу інституційних можливостей державно-приватного партнерства як інструменту реалізації інфраструктурних проєктів та обґрунтування перспектив їх поєднання у процесах післявоєнної економічної реконструкції України. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність звернення до аналізу наукових підходів, представлених у сучасних дослідженнях, що дозволяє більш ґрунтовно розкрити стан розробленості даної проблематики та визначити подальші напрями наукового пошуку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сучасних економічних трансформацій особливого значення набуває забезпечення стійкого розвитку транспортної інфраструктури, яка є ключовим елементом функціонування національної економіки, логістичних систем і міжнародних транспортних коридорів, оскільки саме ділова активність і розвиток бізнесу формують основу економічної динаміки, інноваційного розвитку та зайнятості населення [6]. Водночас традиційні підходи до управління підприємствами дедалі частіше виявляються недостатніми для реагування на складні соціально-економічні виклики, пов'язані з глобалізацією, екологічними обмеженнями та зростанням соціальної відповідальності бізнесу [7]. У цьому контексті ESG-підходи поступово перетворюються на важливий інструмент формування нової управлінської парадигми, яка поєднує економічну ефективність із соціальною та екологічною відповідальністю.

Сутність ESG-концепції полягає у врахуванні екологічних, соціальних та управлінських факторів під час прийняття стратегічних рішень. Такий підхід передбачає мінімізацію негативного впливу на довкілля, формування відповідальної корпоративної культури та прозорого управління. Впровадження ESG-принципів підвищує інвестиційну привабливість підприємств і сприяє формуванню більш збалансованих та стійких моделей економічного розвитку [8].

Для економіки України значення ESG-підходів значно посилюється в умовах необхідності післявоєнного відновлення. Масштабні руйнування інфраструктури, скорочення виробничих потужностей і зміни у структурі економічних зв'язків вимагають формування нової моделі економічного розвитку, яка б поєднувала інвестиційну активність із принципами сталості та відповідального управління ресурсами. У цьому контексті особливо важливим є формування ефективних механізмів взаємодії держави та бізнесу, здатних забезпечити мобілізацію фінансових ресурсів, технологічного потенціалу та управлінських компетенцій.

Одним із таких механізмів виступає державно-приватне партнерство, яке у світовій практиці розглядається як інституційна форма співпраці між державним і приватним секторами, спрямована на реалізацію стратегічно важливих проєктів економічного розвитку. Сутність цього механізму полягає у поєднанні ресурсів і можливостей держави, що забезпечує нормативно-правове середовище та стратегічне бачення розвитку, з інвестиційним потенціалом, інноваційністю та управлінською ефективністю приватного сектору. Така взаємодія створює умови для реалізації масштабних інфраструктурних, транспортних, енергетичних та соціальних проєктів, які мають значний вплив на економічний розвиток держави [9].

Практична реалізація державно-приватного партнерства здійснюється через різні організаційно-правові форми взаємодії держави та бізнесу [6]. Найпоширенішими серед них є концесійні угоди, договори про спільну діяльність та інші контрактні моделі співпраці. Їх поширення відображає рівень розвитку інституційного середовища взаємодії держави й підприємницьких структур.

Інформаційну основу побудови рисунків і таблиці становить аналітичне узагальнення сучасних наукових публікацій, у яких висвітлено інституційні засади розвитку державно-приватного партнерства, особливості інтеграції ESG-підходів у систему управління підприємствами та інфраструктурними проєктами, а також авторська систематизація підходів до оцінювання організаційних форм і механізмів реалізації партнерських проєктів у транспортній сфері. Відповідні візуальні матеріали відображають узагальнену аналітичну інтерпретацію сучасних тенденцій розвитку державно-приватного партнерства та можливостей інтеграції ESG-критеріїв у процеси післявоєнного відновлення транспортної інфраструктури України.

Динаміку використання основних форм ДПП у досліджуваний період подано на рис. 1.

Наведена динаміка підтверджує, що в умовах післявоєнної трансформації економіки механізми державно-приватного партнерства поступово набувають більшої значущості як інструмент залучення інвестиційних ресурсів та організації відновлення транспортної інфраструктури на засадах сталого розвитку

Упродовж 2020-2025 рр. (рис. 1) спостерігається стійка тенденція до зростання кількості реалізованих проєктів державно-приватного партнерства в

Україні. Найбільш поширеною організаційною формою залишаються концесійні договори, що зумовлено їх ефективністю у реалізації інфраструктурних проєктів, насамперед у транспортній та логістичній сферах.

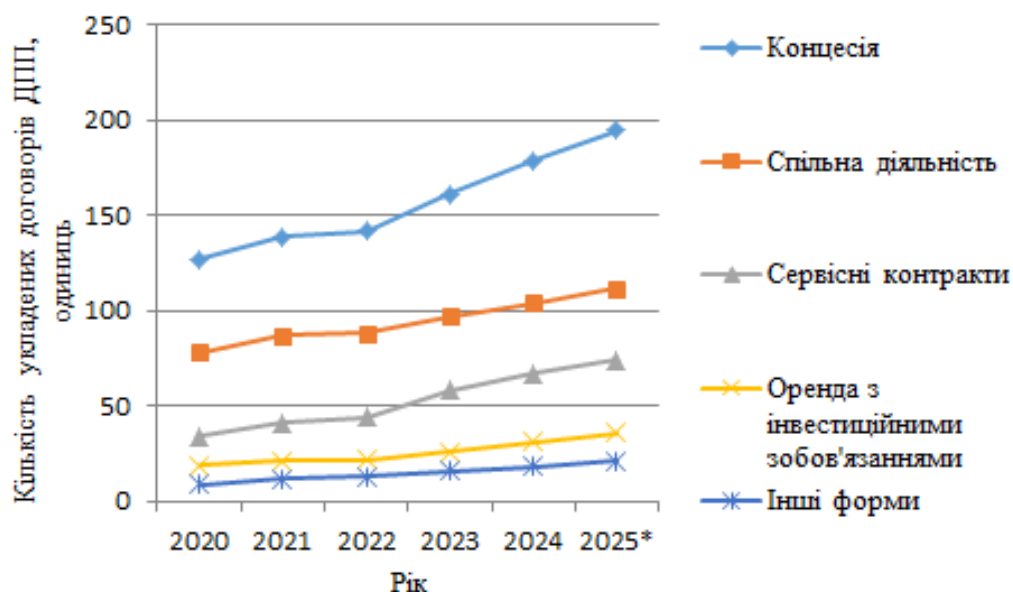

Рис. 1. Динаміка використання основних організаційних форм державно-приватного партнерства у реалізації проєктів розвитку транспортної інфраструктури України у 2020–2025 рр.

(Джерело: побудовано автором)

Другу позицію за масштабами застосування займає спільна діяльність (просте товариство), яка забезпечує гнучкість співпраці між державними та приватними суб'єктами господарювання. Водночас поступово зростає використання сервісних контрактів та оренди з інвестиційними зобов'язаннями, що свідчить про диверсифікацію інструментів ДПП у процесі модернізації державної та муніципальної інфраструктури.

Особливо помітне зростання кількості таких проєктів після 2022 року, що пов'язано з формуванням нових механізмів інституційної взаємодії держави та бізнесу у контексті післявоєнного відновлення економіки України, а також із поступовою інтеграцією ESG-підходів у систему управління інфраструктурними та інвестиційними проєктами.

Зазначені тенденції свідчать про формування інституційного підґрунтя для поширення партнерських моделей взаємодії між державою та бізнесом у сфері розвитку транспортної інфраструктури, де механізми державно-приватного партнерства виступають важливим інструментом реалізації інфраструктурних транспортних проєктів, у межах яких державно-приватне партнерство виступає важливим інструментом координації ресурсів і реалізації інфраструктурних ініціатив. У сучасних умовах післявоєнного відновлення економіки України подальше розширення таких механізмів потребує врахування принципів сталого розвитку та інтеграції ESG-підходів у систему

реалізації партнерських проєктів, що дозволяє забезпечити їх економічну ефективність, соціальну значущість та екологічну збалансованість.

У світовій економічній практиці ефективність реалізації механізмів державно-приватного партнерства значною мірою залежить від характеру інституційної взаємодії між державою та підприємницьким сектором. Різні країни демонструють відмінні моделі такого співробітництва, що визначають рівень регуляторного впливу держави, ступінь захищеності контрактних відносин та якість адміністративного управління. Відповідно до характеру правового середовища та особливостей державного регулювання можна виокремити декілька типових моделей взаємодії держави та бізнесу, які формують інституційні передумови розвитку підприємництва та реалізації партнерських проєктів (табл. 1).

Таблиця 1 – Інституційні моделі взаємодії держави та бізнесу у реалізації проєктів розвитку транспортної інфраструктури на основі ESG-підходів і державно-приватного партнерства

Інституційна модель взаємодії	Правове середовище	Характер адміністративного регулювання	Рівень придатності для ESG-орієнтованого розвитку та ДПП
1	2	3	4
Модель верховенства права («інституційно зріла ринкова економіка»)	Держава діє виключно в межах закону; верховенство права є домінуючим принципом; контракти захищені судовою системою	Адміністративне регулювання мінімальне, переважно регуляторного та контрольного характеру; низький рівень корупційних ризиків	Найбільш сприятливе середовище для впровадження ESG; високий рівень довіри інвесторів; ефективне функціонування ДПП
Модель держави-партнера («керована ринкова економіка»)	Держава діє в межах закону, але активно формує економічну політику; контракти забезпечуються судовою системою та інституційними гарантіями	Активне, але відносно збалансоване регулювання; держава підтримує бізнес через інструменти політики розвитку; корупційні ризики контрольовані	Оптимальна модель для розвитку ESG-орієнтованого ДПП; держава виступає каталізатором сталого розвитку та інвестицій
Модель інституційної слабкості («рентоорієнтована економіка»)	Формальне верховенство права існує, але не забезпечується на практиці; контракти часто не захищені або вибірково виконуються	Надмірне, фрагментоване та непередбачуване адміністративне втручання; високий рівень корупції; слабкі інституції	Низька придатність для ESG та ДПП; відсутність довіри, високі транзакційні витрати, обмежена інвестиційна привабливість

(Джерело: побудовано автором на основі [2,10])

Аналіз представлених моделей (табл. 1) свідчить, що найбільш сприятливі умови для розвитку підприємництва та реалізації ефективних механізмів державно-приватного партнерства формуються у тих інституційних системах, де забезпечується верховенство права, прозорість адміністративного регулювання та захист контрактних відносин. Саме такі умови створюють передумови для залучення інвестицій, формування довгострокових партнерських проєктів та інтеграції принципів сталого розвитку у підприємницьку діяльність. Натомість інституційні моделі, що характеризуються надмірним адміністративним втручанням або слабкістю правових інститутів, обмежують можливості розвитку партнерських форм взаємодії держави та бізнесу. У контексті післявоєнного відновлення економіки України особливого значення набуває формування такої інституційної моделі, яка поєднувала б ефективність державного регулювання з прозорістю управління та орієнтацією на ESG-принципи у реалізації партнерських проєктів [11].

У післявоєнних умовах роль державно-приватного партнерства для України може істотно зрости, оскільки обсяг необхідних інвестицій у відбудову економіки є значним, а можливості державного бюджету залишаються обмеженими. У таких умовах залучення приватного капіталу стає одним із ключових факторів відновлення економічної активності та модернізації виробничих систем. Разом з тим ефективність реалізації партнерських проєктів значною мірою залежить від рівня їх прозорості, якості управління та врахування довгострокових соціально-економічних і екологічних наслідків.

Саме тому інтеграція ESG-підходів у механізми державно-приватного партнерства розглядається як перспективний напрям удосконалення моделей взаємодії держави і бізнесу. Поєднання принципів сталого розвитку з інституційними механізмами партнерства дозволяє забезпечити більш комплексний підхід до реалізації інвестиційних проєктів, орієнтований не лише на економічну ефективність, але й на соціальну значущість та екологічну безпеку. У такому випадку ESG-критерії можуть виступати своєрідним інструментом оцінювання якості управління партнерськими проєктами, визначення їх довгострокової результативності та формування довіри з боку міжнародних інвесторів і фінансових інституцій [7].

Важливим аспектом інтеграції ESG-принципів у систему державно-приватного партнерства є їх використання на різних етапах реалізації партнерських проєктів. Йдеться як про формування стратегічних цілей і критеріїв відбору проєктів, так і про оцінювання соціально-економічного ефекту від їх реалізації. Врахування екологічних факторів сприяє зменшенню негативного впливу господарської діяльності на довкілля та забезпечує раціональне використання природних ресурсів. Соціальна складова передбачає врахування інтересів місцевих громад, розвиток людського капіталу та створення нових робочих місць. Водночас управлінський компонент ESG орієнтований на забезпечення прозорості процесів прийняття рішень,

підвищення рівня відповідальності учасників партнерства та формування ефективної системи контролю за реалізацією проектів.

На практичному рівні реалізація ESG-підходів у проектах державно-приватного партнерства у транспортній сфері України доцільна на всіх ключових етапах їх підготовки та впровадження. На етапі ініціювання та відбору проектів доцільно враховувати відповідність запланованих інфраструктурних рішень принципам екологічної безпеки, енергоефективності, соціальної доступності транспортних послуг і стратегічним пріоритетам післявоєнного відновлення. На етапі підготовки проекту та укладання партнерської угоди доцільним є включення ESG-критеріїв до системи оцінювання ризиків, показників результативності, умов прозорості управління, розподілу відповідальності сторін та механізмів публічної звітності. На етапі реалізації проекту особливого значення набувають контроль за дотриманням екологічних стандартів, моніторинг впливу на місцеві громади, забезпечення безбар'єрності транспортної інфраструктури, створення робочих місць та використання енергоощадних технологій. На завершальному етапі оцінювання результатів доцільно аналізувати не лише економічну ефективність проекту, а й його соціальний ефект, екологічні наслідки, рівень управлінської прозорості та внесок у підвищення стійкості транспортної системи. Саме такий поетапний підхід дозволяє адаптувати ESG-принципи до практики реалізації вітчизняних проектів державно-приватного партнерства у транспортній галузі та посилити їх інвестиційну привабливість у процесі післявоєнного відновлення України.

У контексті розвитку підприємницького сектору інтеграція ESG-підходів із використанням механізмів державно-приватного партнерства відкриває додаткові можливості для підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості інфраструктурних проектів, оскільки саме партнерство у цьому випадку виступає практичним інструментом і допоміжним механізмом ефективної взаємодії держави та бізнесу у процесі їх реалізації. Підприємства, які беруть участь у реалізації таких проектів, отримують доступ до нових фінансових ресурсів, сучасних технологій та інноваційних управлінських практик. Водночас дотримання ESG-принципів сприяє формуванню позитивної репутації компаній, підвищенню рівня довіри з боку інвесторів і партнерів, а також зміцненню їх позицій на міжнародних ринках.

Особливої актуальності це набуває у сфері відновлення інфраструктури та розвитку транспортної системи, яка відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування національної економіки. Модернізація транспортної інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства із застосуванням ESG-підходів може сприяти не лише підвищенню ефективності логістичних процесів, але й формуванню більш екологічно безпечних та соціально орієнтованих моделей розвитку галузі. Такий підхід дозволяє поєднати завдання економічного зростання з вимогами екологічної безпеки та соціальної відповідальності, що відповідає сучасним тенденціям розвитку світової економіки [1].

У практиці реалізації проєктів державно-приватного партнерства транспортний сектор традиційно посідає провідне місце, оскільки саме в цій сфері зосереджена значна частина інфраструктурних інвестицій. Різні сегменти транспортної системи характеризуються відмінною структурою використання партнерських механізмів, що пов'язано з особливостями інвестиційних потреб, технологічних параметрів інфраструктури та моделей управління об'єктами. Узагальнена структура застосування основних механізмів державно-приватного партнерства у транспортному секторі представлена на рис. 2.

Рис. 2. Структура застосування механізмів державно-приватного партнерства у розвитку транспортної інфраструктури на засадах ESG
(Джерело: побудовано автором на основі [3, 12])

Представлена структура (рис. 2) свідчить про домінування концесійних механізмів у реалізації проєктів державно-приватного партнерства в транспортному секторі, частка яких становить найбільшу питому вагу. Це пояснюється їх ефективністю у реалізації масштабних інфраструктурних проєктів, пов'язаних із будівництвом та модернізацією автомобільних доріг, портів, мостів та логістичних вузлів.

Отже, структура застосування механізмів державно-приватного партнерства у транспортному секторі свідчить про доцільність поєднання інституційних інструментів партнерства з ESG-критеріями, що дозволяє підвищити не лише економічну ефективність проєктів, а й їх соціальну та екологічну результативність.

Водночас важливе значення мають моделі спільної діяльності та сервісних контрактів, які формують гнучкі механізми взаємодії між державними інституціями та приватним сектором. У цьому контексті державно-приватне партнерство розглядається насамперед як інструмент організації такої співпраці, що сприяє ефективнішій координації ресурсів і управлінських рішень у процесі реалізації інфраструктурних ініціатив. Водночас відносно менша частка орендних механізмів та інших форм взаємодії свідчить про їх

переважно допоміжну роль у загальній системі реалізації проєктів розвитку транспортної інфраструктури.

Окремої уваги заслуговує поступове формування сегмента ESG-орієнтованих проєктів державно-приватного партнерства, які спрямовані на розвиток екологічно сталого транспорту, підвищення енергоефективності та зниження вуглецевих викидів. Подальше розширення застосування таких механізмів може стати важливим інструментом інтеграції принципів сталого розвитку у процеси післявоєнної реконструкції транспортної інфраструктури України.

Зазначена структура партнерських механізмів свідчить про значний потенціал використання державно-приватного партнерства для модернізації транспортної інфраструктури. Для України це має особливе значення в умовах післявоєнного відновлення економіки, коли обсяги необхідних інвестицій у реконструкцію транспортних систем є надзвичайно значними. У цьому контексті інтеграція ESG-підходів у систему реалізації партнерських проєктів дозволяє поєднати економічну ефективність інфраструктурного розвитку з вимогами екологічної безпеки, соціальної відповідальності та прозорості управління [5].

Отже, інтеграція ESG-підходів із використанням механізмів державно-приватного партнерства створює передумови для формування більш ефективної моделі розвитку підприємницького сектору, орієнтованої на забезпечення довгострокової економічної стійкості та раціонального використання ресурсів. У цьому процесі державно-приватне партнерство виступає насамперед як інструмент та допоміжний механізм узгодження інтересів держави і бізнесу, що сприяє більш результативній реалізації інфраструктурних та інвестиційних проєктів. У контексті післявоєнного відновлення економіки України така модель може виступати важливим інструментом структурної модернізації національної економіки, стимулювання інвестиційної активності та формування сучасного інституційного середовища розвитку підприємництва [13]. Реалізація зазначених підходів сприятиме не лише відновленню економічного потенціалу держави, але й формуванню більш збалансованої та конкурентоспроможної економічної системи, здатної ефективно функціонувати в умовах глобальних економічних змін.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнення результатів проведеного дослідження дає підстави стверджувати, що інтеграція ESG-підходів у процеси розвитку підприємницького сектору із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства формує нову площину економічного управління. У цьому контексті державно-приватне партнерство розглядається передусім як інструмент та допоміжний механізм, який сприяє узгодженню стратегічних інтересів держави, інвестиційних можливостей бізнесу та довгострокових орієнтирів сталого розвитку. У сучасних умовах трансформації економіки України така модель набуває не лише теоретичного, а й практичного значення, оскільки визначає можливі траєкторії післявоєнного

відновлення на принципах збалансованості економічних, соціальних та екологічних факторів.

У процесі дослідження встановлено, що ESG-орієнтований підхід до розвитку транспортної інфраструктури виходить за межі традиційного розуміння корпоративної соціальної відповідальності та формує комплексну управлінську парадигму реалізації інфраструктурних проєктів та поступово набуває ознак комплексної управлінської парадигми, спрямованої на поєднання економічних, соціальних та екологічних пріоритетів. Вона передбачає системне врахування екологічних, соціальних та управлінських параметрів у процесі стратегічного планування та прийняття рішень, що дозволяє формувати більш стійкі моделі функціонування підприємств у довгостроковій перспективі. Такий підхід забезпечує не лише підвищення конкурентоспроможності бізнесу, але й його здатність адаптуватися до високого рівня невизначеності та кризових викликів.

Доведено, що державно-приватне партнерство виступає важливим інституційним механізмом, який створює організаційні та фінансові передумови для реалізації масштабних проєктів розвитку. Його ефективність визначається здатністю поєднувати стратегічні інтереси держави з підприємницькою ініціативою приватного сектору, що особливо актуально в умовах обмеженості державних ресурсів та високої потреби у відновленні інфраструктури. У цьому контексті партнерські моделі забезпечують не лише акумуляцію інвестицій, але й підвищення якості управління проєктами, що реалізуються у ключових секторах економіки.

Важливим результатом дослідження є обґрунтування доцільності інтеграції ESG-підходів у механізми державно-приватного партнерства. Така інтеграція змінює традиційну логіку реалізації партнерських проєктів, доповнюючи її критеріями соціальної відповідальності, екологічної безпеки та прозорості управління. Це дозволяє підвищити інвестиційну привабливість проєктів, розширити коло потенційних інвесторів та забезпечити більш високий рівень довіри між учасниками партнерських відносин. Водночас застосування ESG-критеріїв формує підґрунтя для довгострокової стійкості реалізованих проєктів та їх позитивного впливу на соціально-економічний розвиток територій.

У контексті післявоєнного відновлення економіки України запропонований підхід набуває особливого значення, оскільки дозволяє поєднати завдання швидкої реконструкції з необхідністю формування нової моделі економічного розвитку. Йдеться не лише про відновлення зруйнованих виробничих і інфраструктурних об'єктів, але й про закладання основ більш стійкої, інноваційної та екологічно відповідальної економічної системи. ESG-орієнтовані партнерські моделі у цьому випадку можуть виступати інструментом структурної модернізації економіки та підвищення її інтеграції у глобальні процеси сталого розвитку.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують, що поєднання ESG-підходів із використанням механізмів державно-приватного

партнерства формує методологічне підґрунтя для становлення нової моделі розвитку транспортної інфраструктури, орієнтованої на забезпечення економічної стійкості, екологічної безпеки та ефективної реалізації інфраструктурних транспортних проєктів. У цій парадигмі економічна ефективність розглядається у нерозривному зв'язку з соціальною відповідальністю та екологічною збалансованістю, що відповідає сучасним викликам посткризового відновлення. Подальші наукові дослідження у цьому напрямі можуть бути спрямовані на деталізацію інституційних механізмів реалізації ESG-орієнтованих партнерських проєктів та оцінювання їх довгострокового впливу на економічний розвиток України.

Конфлікт інтересів: Автор Дмитрієва О.І. є членом редакційної колегії збірника, що становить потенційний конфлікт інтересів, який врегульовано відповідно до редакційної політики збірника.

Перелік посилань

1. Леус Д.В. Врахування ESG-критеріїв при здійсненні портфельного інвестування у сталий розвиток. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 2. С. 72-75.
2. Макаренко І.О. Інкorporація ESG-критеріїв у діяльність компаній у контексті їх інвестиційного скринінгу. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2(104). С. 86-93. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-2\(104\)-86-93](https://doi.org/10.26642/jen-2023-2(104)-86-93)
3. Середюк К.В. Впровадження практики ESG в діяльність українських компаній у воєнний період. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 84. С. 41-46.
4. Kotsantonis S., Pinney C., Serafeim G. ESG Integration in Investment Management: Myths and Realities. *Journal of Applied Corporate Finance*. 2016. Vol. 28 (2). Pp. 10-16.
5. Kauffman C., Robinson M. ESG Invest with Caution. The James Madison Institute: Website. 31.10.2022. URL: <https://jamesmadison.org/esgs-invest-with-caution>
6. Костюченко В.М., Пащенко І.О., Саковець І.С. Принципи ESG і цілі сталого розвитку: обліковий аспект. *Міжнародний науковий журнал "Грааль науки"*. 2023. № 27, травень. С. 117-123. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.012>
7. Головчак Г. Оцінка ефективності ESG-звітності як інструменту прозорості бізнесу в умовах глобалізації. *Economy and Society*. 2024. № 67. С. 35-42. DOI: [10.32782/2524-0072/2024-67-28](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-28)
8. Вахович І., Ліпич Л., Полінкевич О., Хілуха О., Кушнір О. Організаційна культура в контексті стратегії розвитку фірми. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2021. Вип. 61. С. 254-264. URL: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2021.61.0.6121>
9. Береза Ю. О., Гнатківський Б. М., Вітковський Ю. П. Вплив корпоративного управління на сталий розвиток підприємств. *Актуальні*

проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 6. С. 66-71. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/63720>

10. Ганусич В. Аналіз ESG-рейтингу компанії. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* 2022. № 2. С. 257-265. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-2-257-265>

11. Диба М. І., Гернего Ю. О., Шкода Т. Н. Потенціал фінансування відбудови економіки України з урахуванням критеріїв ESG. *Фінанси України.* 2022. № 7. С. 57-69. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.07.057>

12. Корчагіна Л.Ф. Науково-методичні засади побудови механізму управління ESG-активністю на підприємстві. *Економіка та суспільство.* 2023. Вип. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-71>

13. Лагодієнко О.В., Руденко С.В., Лагодієнко Н.В. Оцінка відповідності підприємств критеріям ESG: основні виклики. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-26>

References

1. Leus, D. V. (2014), Taking ESG criteria into account when making portfolio investments in sustainable development [Vrakhuvannya ESG-kryteriyiv pry zdiysnenni portfel'noho investuvannya u stalyy rozvytok], *Investments: practice and experience*, No. 2, P. 72-75.

2. Makarenko, I. O. (2023), Incorporation of ESG criteria into the activities of companies in the context of their investment screening [Inkorporatsiya ESG-kryteriyiv u diyal'nist' kompaniy u konteksti yikh investytsiynoho skryninhu], *Economics, management and administration*, No. 2(104), P. 86-93. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-2\(104\)-86-93](https://doi.org/10.26642/jen-2023-2(104)-86-93)

3. Serebyuk, K.V. (2023), Implementation of ESG practices in the activities of Ukrainian companies during the war period [Vprovadzhennya praktyky ESG v diyal'nist' ukrayins'kykh kompaniy u voyennyu period], *Black Sea economic studies*, No. 84, P. 41-46.

4. Kotsantonis, S., Pinney, C., Serafeim, G. (2016), ESG Integration in Investment Management: Myths and Realities. *Journal of Applied Corporate Finance*, No. 28 (2), P. 10-16.

5. Kauffman, C., Robinson, M. (2022), ESG Invest with Caution. The James Madison Institute: Website. 31.10.2022. URL: <https://jamesmadison.org/esgs-invest-with-caution>

6. Kostyuchenko, V.M., Pashchenko, I.O., Sakovets', I.S. (2023), ESG principles and sustainable development goals: accounting aspect [Pryntsypy ESG i tsili staloho rozvytku: oblikovyy aspekt], *International scientific journal "Hraal' nauky"*, No. 27, P. 117-123. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.012>

7. Holovchak, H. (2024), Assessment of the effectiveness of ESG reporting as a tool for business transparency in the context of globalization [Otsinka efektyvnosti ESG-zvitnosti yak instrumentu prozorosti biznesu v umovakh hlobalizatsiyi], *Economy and Society*, No. 67, P. 35-42. DOI: [10.32782/2524-0072/2024-67-28](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-28)

8. Vakhovych, I., Lipych, L., Polinkevych, O., Khilukha, O., Kushnir, O. (2021), Organizational culture in the context of the firm's development strategy [Orhanizatsiyna kul'tura v konteksti stratehiyi rozvytku firmy], *Visnyk of Lviv University. Economic Series*, No. 61, P. 254-264. <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2021.61.0.6121>

9. Bereza, Y. O., Hnatkivs'kyi, B. M., Vitkovs'kyi, Y. P. (2024), The impact of corporate governance on the sustainable development of enterprises [Vplyv korporatyvnoho upravlinnya na stalyy rozvytok pidpryyemstv], *Current problems of innovative economy and law*, No. 6, P. 66-71. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/63720>

10. Hanusych, V. (2022), Analysis of the company's ESG rating [“Analiz ESG-reytnhu kompaniyi], *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, No. 2, P. 257-265. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-2-257-265>

11. Dyba, M. I., Herneho, Y. O., Shkoda, T. N. (2022), The potential for financing the reconstruction of the Ukrainian economy taking into account ESG criteria [Potensial finansuvannya vidbudovy ekonomiky Ukrayiny z urakhuvannyam kryteriyiv ESG], *Finances of Ukraine*, No. 7, P. 57-69. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.07.057>

12. Korchahina, L.F. (2023), Scientific and methodological principles for building a mechanism for managing ESG activity at an enterprise [Naukovo-metodychni zasady pobudovy mekhanizmu upravlinnya ESG-aktyvnistyuu na pidpryyemstvi], *Economics and society*, No. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-71>

13. Lahodiyenko, O.V., Rudenko, S.V., Lahodiyenko, N.V. (2024), Assessment of compliance of enterprises with ESG criteria: main challenges [Otsinka vidpovidnosti pidpryyemstv kryteriyam ESG: osnovni vyklyky], *Economics and society*, No. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-26>

Стаття надійшла: 18.04.2026. Стаття прийнята: 22.04.2026. Стаття опублікована: 29.05.2026.

Відкритий доступ: CC BY 4.0.

РЕФЕРАТИ ABSTRACTS

УДК 330.34 JEL Classification: M29

Дмитрієва О.І. ESG-ОРІЄНТОВАНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА ОСНОВІ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Метою статті є обґрунтування ролі та можливостей інтеграції ESG-підходів у розвиток підприємницьких структур на основі механізмів державно-приватного партнерства як інструменту забезпечення ефективного післявоєнного відновлення економіки України, зокрема у контексті модернізації інфраструктури та підвищення економічної стійкості транспортного сектору. **Методика дослідження.** У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: системного та структурно-функціонального аналізу - для визначення ролі державно-приватного партнерства у формуванні сталих моделей розвитку підприємницьких структур; порівняльного аналізу - для узагальнення міжнародного досвіду застосування ESG-підходів у інфраструктурних проєктах; методів економічного узагальнення, графічного та аналітичного моделювання - для оцінки структури та динаміки застосування основних механізмів державно-приватного партнерства. **Результати.** У статті досліджено сучасні тенденції інтеграції принципів ESG у діяльність підприємницьких структур та обґрунтовано їх значення для формування нової моделі економічного розвитку в умовах післявоєнної трансформації. Проаналізовано інституційні можливості використання державно-приватного партнерства як механізму залучення інвестицій, модернізації транспортної інфраструктури та підвищення ефективності управління проєктами відновлення. Визначено ключові організаційні форми реалізації партнерських проєктів та окреслено їх роль у забезпеченні сталого розвитку. **Наукова новизна** отриманих результатів полягає у розвитку теоретико-методичних підходів до інтеграції ESG-принципів у систему функціонування підприємницьких структур через механізми державно-приватного партнерства, що дозволяє сформулювати більш комплексну модель управління інфраструктурними проєктами у процесі післявоєнного відновлення економіки. **Практичне значення** дослідження полягає у можливості використання запропонованих підходів органами державного управління, інвесторами та підприємницькими структурами при розробленні стратегій відновлення інфраструктури, реалізації інвестиційних проєктів на засадах державно-приватного партнерства та впровадженні ESG-орієнтованих управлінських практик у транспортному секторі України.

Ключові слова: ESG-підходи, державно-приватне партнерство, економічна стійкість, післявоєнне відновлення економіки, інституційний розвиток, транспортна інфраструктура.

UDC 330.34 JEL Classification: M29

Dmytriieva O. ESG-ORIENTED DEVELOPMENT OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE BASED ON PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Purpose. The purpose of the article is to substantiate the role and opportunities for integrating ESG approaches into the development of entrepreneurial structures based on public - private partnership mechanisms as an instrument for ensuring the effective post-war recovery of Ukraine's economy, particularly in the context of infrastructure modernization and strengthening the economic resilience of the transport sector. **Research methodology.** The study employs a set of general scientific and special research methods, including systemic and structural - functional analysis to determine the role of public - private partnership in shaping sustainable development models for entrepreneurial structures; comparative analysis to generalize international experience in the application of ESG approaches in infrastructure projects; as well as methods of economic generalization, graphical analysis, and analytical modeling to assess the structure and dynamics of the use of key public-private partnership mechanisms. **Results.** The article examines current trends in the integration of ESG principles into the activities of entrepreneurial structures and substantiates their significance for the formation of a new model of economic development in the context of post-war transformation. The institutional opportunities for the use of public-private partnerships as a mechanism for attracting investment, modernizing transport infrastructure, and improving the efficiency of recovery project management are analyzed. The key organizational forms for implementing partnership projects are identified, and their role in ensuring sustainable development is outlined. **Scientific novelty.** The scientific novelty of the obtained results lies in the further development of theoretical and methodological approaches to integrating ESG principles into the functioning of entrepreneurial structures through public-private partnership mechanisms, which makes it possible to form a more comprehensive model for managing infrastructure projects in the process of post-war economic recovery. **Practical significance.** The practical value of the research lies in the possibility of applying the proposed approaches by public authorities, investors, and entrepreneurial structures in the development of infrastructure recovery strategies, the implementation of investment projects based on public-private partnership principles, and the introduction of ESG-oriented management practices in Ukraine's transport sector.

Keywords: ESG approaches, public-private partnership, economic resilience, post-war economic recovery, institutional development, transport infrastructure.

Відомості про авторів / About the Authors

Дмитрієва Оксана Іллівна – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки і підприємництва, e-mail: oksanahnadu@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9314-350X>, тел. +380633537998

Dmytriieva Oksana – professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Doct. of Science, Head of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.